

BRIEFADVIES Nr. 1

Vraag om advies van 25 februari 2004

van de heer Patrick Dewael, Vice-Eerste Minister en Minister van Binnenlandse Zaken

betreffende het toedienen van farmacologische middelen onder dwang gedurende de verwijderingsprocedure van personen die illegaal op het grondgebied verblijven.

Raadgevend Comité voor Bio-ethiek

Brussel, 15 maart 2004

De heer Patrick Dewael
Vice-Eerste Minister en Minister
van Binnenlandse Zaken

Wetstraat 2

1000 BRUSSEL

O. ref.: bioethic/presvz2004/040315 antw Dewael verwijdering
U. ref.: B2-DD-13 002664 dd. 25/2/04

Mijnheer de Minister,

In uw bovenvermelde brief herinnert u eraan dat de commissie belast met de evaluatie van de instructies inzake de verwijdering, in zijn eindverslag van 21 januari 1999 meent dat moet verboden worden *elk toedienen van farmacologische middelen onder dwang (tenzij door artsen in noodgevallen, waarbij uiteraard de verwijderingspoging wordt stopgezet)*(punt 3.3, p. 18).

Een nieuwe commissie, belast met een vergelijkbare opdracht, werd opgericht onder voorzitterschap van Prof. E. Vermeersch. Vertegenwoordigers van de politie belast met de verwijderingen, maakten de opmerking dat buitenlandse politiemensen (waarbij men o.m. verwees naar de Verenigde Staten en naar Duitsland) kalmerende middelen toedienen (of door een arts laten toedienen) aan weerspannige personen "waardoor de uitwijzingen veel vlotter verlopen."

Om een definitief antwoord te hebben betreffende de toelaatbaarheid van deze praktijk, legde u het Raadgevend Comité de vraag voor of het standpunt van de eerste commissie (15.01.1999) het enige ethisch aanvaardbare is.

Het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek meent dat de toediening onder dwang van kalmerende (psychotrope) middelen aan gezonde weerspannige personen altijd in strijd is met de regels van de ethiek. Deze praktijk kan dus niet aangewend worden om de individuele weerstand te verminderen en aldus de uitwijzing van vreemdelingen te vergemakkelijken.

Raadgevend Comité voor Bio-ethiek

Deze stellingname is gebaseerd op de volgende argumenten:

- 1) Elke staat mag op legitieme wijze gebruik maken van dwangmaatregelen ten opzichte van personen die de wetten van het land overtreden. De gebruikte dwangmaatregelen mogen evenwel nooit de fysieke en psychische integriteit van de persoon aantasten, zijn zelfbewustzijn en zijn denkcapaciteit verzwakken, of zijn normale gevoelsleven veranderen. Dergelijke maatregelen zouden inderdaad een inbreuk uitmaken op de fundamentele menselijke waardigheid. Dit maakt dat zij dienen gelijkgesteld te worden met onmenselijke en ontorende behandelingen, of zelfs met een vorm van marteling (cfr. art. 3 van het Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden). Het argument dat bepaalde landen het toedienen van psychotrope middelen aan weerspannige uitgewezenen toelaten is geenszins pertinent voor België.
- 2) In zijn advies nr. 21 van 10 maart 2003 betreffende "Gedwongen behandeling bij gedwongen opname" wees het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek erop dat *"het gevaar (bestaat) dat de medische relatie, praktijk en instelling gewoonweg worden geïnstrumentaliseerd door de maatschappelijke macht ten voordele van een aantal doelstellingen van openbare orde of veiligheid. Op die manier wijken ze af van hun wezenlijke functie die erin bestaat elke patiënt te verzorgen en waarbij het welzijn van deze patiënt centraal staat"*.

De uitoefening van de geneeskunde, en ruimer van elke verzorgende activiteit, berust op het beginsel dat de arts zich uitsluitend richt op de gezondheid en het welzijn van de patiënt en dit beginsel laat prevaleren op elk persoonlijk of ander belang.

Het respecteren van dit beginsel is essentieel om de arts toe te laten medische behandelingen uit te voeren, die, hoe onaangenaam ze ook kunnen zijn voor de zieke, noodzakelijk zijn voor diens gezondheid. Dit beginsel laat toe dat een arts psychotrope middelen toedient aan een geesteszieke, zelfs indien deze middelen zijn zelfbewustzijn, zijn verstandelijke vermogens en zijn emoties wijzigen, voor zover dit bedoeld is om de gezondheid en het welzijn van de patiënt te herstellen.

Dit beginsel zorgt er tevens voor dat patiënten zich in volle vertrouwen tot de arts kunnen wenden en diens raadgevingen opvolgen.

Het respecteren van dit beginsel is zo sterk dat het bijvoorbeeld de arts die gedetineerden verzorgt ertoe noopt zijn beroepsgeheim in te roepen, zelfs ten opzichte van de administratie van de strafinrichtingen. Anderzijds mogen artsen geen psychotrope middelen toedienen aan gezonde gedetineerden, met louter als doel het verhogen van de veiligheid in de gevangenissen. Een dergelijke praktijk zou een afwijking betekenen van het normale doel van het medisch handelen, in de mate dat deze niet louter het welzijn van de patiënt beoogt. Het spreekt vanzelf dat deze psychotrope middelen evenmin op eigen initiatief mogen worden toegediend door verzorgenden die geen arts zijn of door ambtenaren. Het gaat hier immers om

Raadgevend Comité voor Bio-ethiek

geneesmiddelen die de alertheid beïnvloeden van diegene die ze krijgt toegediend.

De geschiedenis toont aan dat artsen dit principe niet altijd gevolgd hebben. Dit had dikwijls niet enkel ernstige nadelen voor bepaalde individuen tot gevolg, maar leidde soms ook tot een aantasting van het algemene vertrouwen dat de patiënten in de bedoelingen van hun artsen moeten kunnen hebben.

Het feit dat deze of gene arts meent dat hij/zij van dit beginsel mag afwijken, vormt geen ernstig argument. Het beginsel dat de arts slechts het beste voor zijn patiënt voor ogen mag hebben is van openbare orde en is noodzakelijk om de zieken te beschermen en de medische activiteit mogelijk te maken.

Het spreekt natuurlijk vanzelf dat wanneer een gedetineerde of een persoon die uitgewezen wordt zelf om een kalmeermiddel verzoekt om hem te helpen de moeilijke periode door te komen, de arts gemachtigd is het middel voor te schrijven of toe te dienen indien hij/zij dit aangewezen acht.

3. Naast de hierboven geschetste ethische principes is het ten slotte, op strikt medisch vlak, noodzakelijk eraan te herinneren dat het toedienen van psychotrope middelen slechts schijnveiligheid oplevert. Zelfs al bestaan er actueel talrijke zeer veilige psychotrope middelen die slechts weinig ongewenste effecten hebben, dan nog kan het totaal onverwacht gebeuren dat iemand het middel niet verdraagt en er verschijnselen optreden als hypergevoeligheid, allergie, ademhalings-, hart-, lever- en andere problemen die ernstig kunnen zijn.

Omwille van al deze redenen steunt het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek het standpunt, ingenomen door de eerste "Commissie Vermeersch".

Met de meeste hoogachting,

De Voorzitster,

Micheline Roelandt

Raadgevend Comité voor Bio-ethiek

Raadgevend Comité voor Bio-ethiek